Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain, verotusmenettelystä annetun lain ja oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain 30 §:n muuttamisesta

Hallintovaliokunta 26.5.2025

Milka Tornberg-Nyman, SM/PO

Hallituksen esityksen tavoitteet

- Kyseessä on hallituksen esitys viranomaisten tekemien pankkitiedustelujen sähköistämisestä ja keskittämisestä.
  → Esityksessä ehdotetaan, että kaikki toimivaltaisten viranomaisten saldo- ja tilitapahtumatietoja sekä arvopaperitietoja koskevat kyselyt keskitetään pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään.

- Keskittämisellä tavoitellaan viranomaistyön tehostamista, päällekkäisten tietojärjestelmien aiheuttaman työmäärän vähentymistä sekä tilitapahtumatietojen käsittelysääntelyn yhdenmukaistamista. Ehdotettavan muutoksen myötä tilitapahtumatiedot tuodaan viranomaisten saataville tarkan laillisuusvalvonnan mahdollistavan, tietosuojan kannalta koherentin teknisen työkalun avulla sen sijaan, että kukin viranomainen ratkaisee menettelytapoja ja tietosuojaa koskevat kysymykset omista lähtökohdistaan käsin.

- Tavoitteiden saavuttamiseksi ehdotetaan muutettavaksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annettua lakia, verotusmenettelystä annettua lakia ja oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annettua lakia.

Taustaa

- Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä (PMJ) on perustettu 2019 viidennen rahanpesudirektiivin täytäntöönpanemiseksi.
- PMJ:n käyttöoikeus on laajennettu mm. viranomaisille, jotka vastaavat rikosten ennalta estämisestä, paljastamisesta ja tutkimisesta (HE 163/2021 vp).
- Järjestelmästä on nykyisin saatavilla tilin asiakkuuteen liittyvät tiedot, kuten tilinumero ja tilinhaltijan nimi sekä tilin avaamispäivä, mutta sen kautta ei ole saatavilla saldo- ja tilitapahtumatietoja.
- HE 163/2021 vp. eduskuntakäsittelyssä HaV ja TaV painottivat lausunnoissaan, että myös tilitapahtumatiedot tulee saada pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän piiriin ja asia on välttämätöntä ottaa nopealla aikataululla valmisteltavaksi.

HE:n keskeinen sisältö

- Esityksessä ehdotetaan, että pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään muodostetaan uusi toiminnallisuus, keskitetty sähköinen saldo- ja tilitapahtumajärjestelmä, nykylain mukaisen automaattisen tilin asiakkuustietoja välittävän toiminnallisuuden rinnalle.
- Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä tulisi nähdä ’kattojärjestelmänä’, jonka sisällä olisi 2 eri toiminnallisuutta.
- Keskitetty sähköinen saldo- ja tilitapahtumajärjestelmä eroaisi asiakkuustietoja välittävästä järjestelmästä oikeusperustan ja tiedon käsittelytavan suhteen.

PMJ

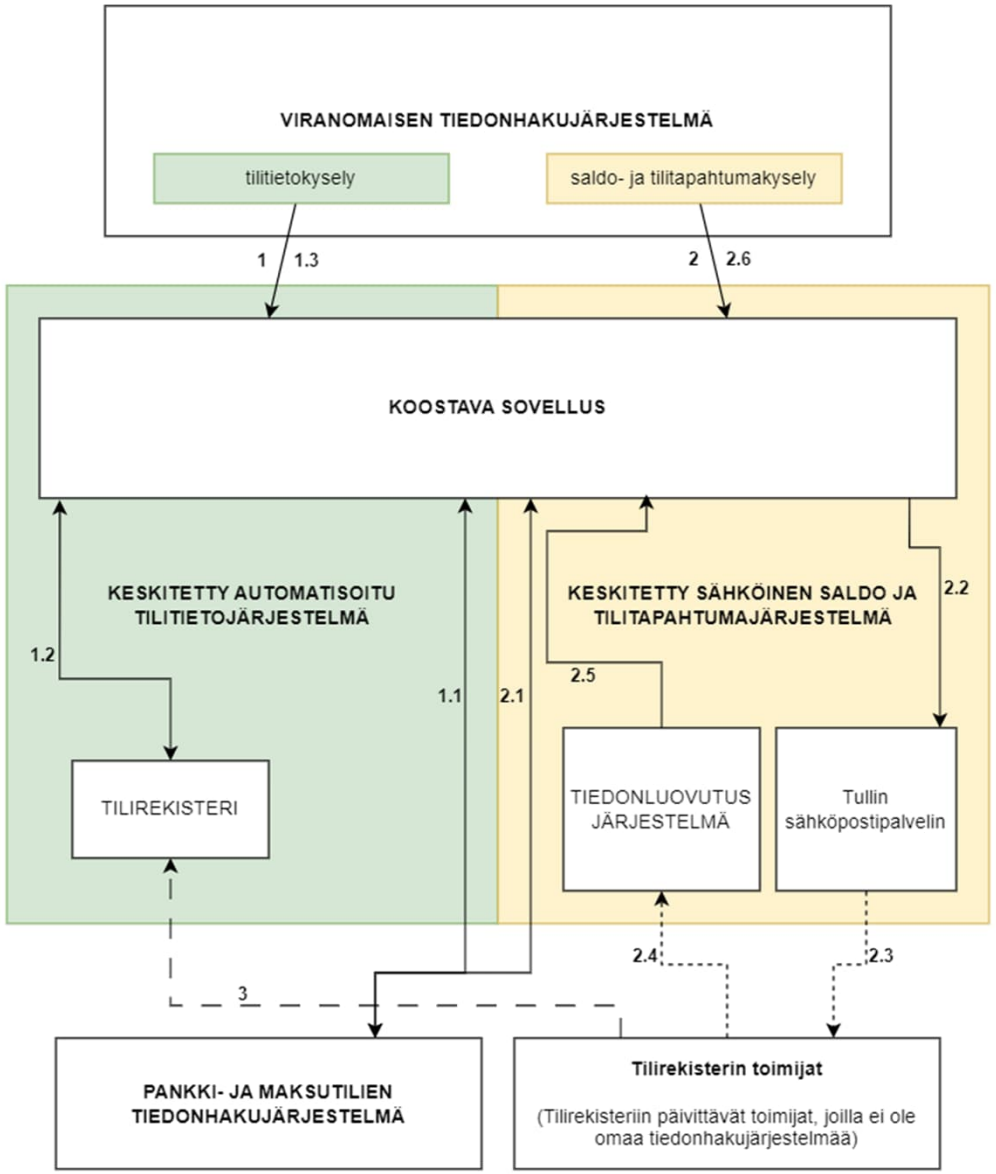

Toiminnan kuvaus

1. Viranomaiskäyttäjän tiedonhakujärjestelmä lähettää tilitietokyselyn koostavaan sovellukseen
    - 1.1/2 Koostava sovellus ohjaa kyselyn pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmään ja/tai tilirekisteriin. Kyselyn vastaanottanut järjestelmä vastaa kyselyyn ja palauttaa sen koostavalle sovellukselle,
    - 1.3 Viranomaisen tiedonhakujärjestelmä noutaa kyselyn vastauksen
2. Viranomaiskäyttäjän tiedonhakujärjestelmä lähettää tilitapahtuma-/saldokyselyn koostavaan sovellukseen
    - 2.1 Koostava sovellus ohjaa kyselyn pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmään, joka palauttaa vastauksen koostavalle sovellukselle
    - 2.2/3 Tilirekisterin toimijoille välitettävät kyselyt koostava sovellus välittää tullin sähköpostipalvelimelle, joka lähettää kyselyn turvasähköpostilla tilirekisterin toimijalle.
    - 2.4 Muodostettuaan vastauksen, tilirekisterin toimija lataa pyydetyt tilitapahtuma-/saldotiedot tiedonluovutusjärjestelmään.
    - 2.5 Tiedonluovutusjärjestelmä siirtää vastauksen koostavaan sovellukseen viranomaiskäyttäjän noudettavaksi.
    - 2.6 Viranomaisen tiedonhakujärjestelmä noutaa kyselyn vastauksen
3. Tilirekisterin toimija päivittää ajantasaiset tilitiedot Tilirekisteriin

HE:n keskeinen sisältö

- Esityksessä ei lisätä viranomaisille uusia toimivaltuuksia vaan käyttöoikeus järjestelmän kautta tehtäville kyselyille perustuisi viranomaisten olemassa oleviin tiedonsaantioikeuksiin.
  →Esityksellä mahdollistettaisiin ainoastaan määriteltyjen saldo- ja tilitapahtuma- ja arvopaperitietojen pyytäminen ja saaminen keskitetyn järjestelmän avulla niihin käyttötarkoituksiin, joita varten toimivaltaiset viranomaiset ovat tälläkin hetkellä voimassa olevan lainsäädännön nojalla oikeutettuja saamaan näitä tietoja.

- Oikeutta saldo- ja tilitapahtumajärjestelmän käyttöön esitetään poliisille, suojelupoliisille, rahanpesun selvittelykeskukselle, Rajavartiolaitokselle, Tullille, ulosottolaitokselle, Verohallinnolle, Finanssivalvonnalle ja Puolustusvoimille.

Saldo- ja tilitapahtumakysely

- Saldo- ja tilitapahtumajärjestelmän kautta tehtävät kyselyt olisivat aina kohdennettuja ja tietoa voisi hakea vain yksittäistä, ratkaistavana olevaa viranomaistehtävää varten, jota varten viranomaisen olisi välttämätöntä saada saldo- ja tilitapahtumatietoja.
  → järjestelmästä ei ole mahdollista tehdä massahakuja eikä esityksellä olla muodostamassa tilitapahtumatietoja koskevaa rekisteriä.
- Tiedonluovuttajille välitettäisiin tieto siitä mikä viranomainen pyytää tietoa, millä perusteella ja mitä tapausta varten. Kyselyjen käsittelyssä olisi aikaviive, ”pyydetyt tiedot tulisi toimittaa viipymättä, mutta viimeistään seuraavana pankkipäivänä”.
  →Tiedonluovuttajalla olisi siten tosiasiallisesti mahdollisuus arvioida tiedonluovutuksen perusteita. Tämä mahdollisuus on tärkeä tiedonsaannin ja salassapitointressin yhteensovittamiseksi (esim. PeVL 48/2018 vp.).
- Tiedot olisi pyydettäessä mahdollista saada maksimissaan 5 edeltävän kalenterivuoden ajalta.
- Kyselyt ja vastaukset toimitettaisiin ISO20022 sanomarakenteella, jonka käyttö kysely- ja vastausrakenteissa mahdollistaisi lähitulevaisuudessa implementoitavan rahoitustietodirektiivin velvoitteen sujuvan täytäntöönpanon.

Arvopaperitietokysely

- Lisäksi keskitetyn saldo- ja tilitapahtumajärjestelmän kautta olisi mahdollista pyytää tiettyyn arvo-osuustiliin liittyvät arvopaperitiedot, jotka toimivaltaisella viranomaisella olisi välttämätöntä saada viranomaistehtävänsä hoitamiseksi.
- Näiden tietojen toimittamiseksi ei ehdoteta samaa määräaikaa kuin saldo- ja tilitapahtumatietopyynnöissä.
- Edellä mainitut tiedot olisi mahdollista toimittaa myös muuta tietoturvallista tapaa hyödyntäen.
- Arvopaperitiedot olisi mahdollista saada järjestelmän kautta 10.7.2027 alkaen.

Henkilötietojen suoja

- Esityksessä ehdotettu sääntely on merkityksellistä perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta.
- Tilitapahtumat rinnastuvat arkaluonteisiin henkilötietoihin, joten ehdotetun sääntelyn tulee olla täsmällistä.
- Ehdotetuista säännöksistä ilmenisi tarkkarajaisesti, millaisia tietoja järjestelmässä voidaan käsitellä ja ketkä viranomaiset ovat oikeutettuja niitä käsittelemään, menettelyt niitä käsitellessä sekä säännökset tietojen hävittämisestä.
- Pyydettyjen tietojen tulisi olla viranomaiselle välttämättömiä ja oikeus tehdä kyselyjä olisi kunkin viranomaisen osalta vain tähän tarkoitukseen koulutetuilla henkilöstön jäsenillä.
- Järjestelmän kautta olisi mahdollista tehdä kyselyjä vasta, kun viranomainen olisi antanut vaaditut tiedot ja perusteet kyselyn tekemiselle. Oikeus tehdä kyselyjä olisi kunkin viranomaisen osalta vain tähän tarkoitukseen koulutetuilla henkilöstön jäsenillä.
- Järjestelmän jokaiselle rekisterinpitäjälle säädettäisiin velvoite kerätä ja ylläpitää lokitietoja, joten jokaisesta tiedonkäsittelystä jäisi jälki järjestelmään.

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171
www.intermin.fi